

КРИТЕРІЇ І ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ БОРТПРОВІДНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Радзівілова І.А.

Національний авіаційний університет

У статті автор аналізує різні підходи до визначення сутності понять «критерій» і «показник» у вітчизняній і зарубіжній педагогічній літературі. Розглянуто критерії і показники вияву рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців різних спеціальностей до професійної діяльності, теоретично обґрунтованих у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Визначено й теоретично обґрунтовано критерії і показники сформованості готовності майбутніх бортпроводників до професійної діяльності.

Ключові слова: готовність, готовність до професійної діяльності, майбутні бортпроводники, критерії і показники сформованості готовності майбутніх бортпроводників до професійної діяльності.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження проблеми вдосконалення підготовки майбутніх бортпроводників зумовлена збільшенням кількості перевезень пасажирів авіаційним транспортом в Україні. Очевидним і беззаперечним видається той факт, що від рівня сформованості готовності майбутніх бортпроводників до професійної діяльності, значною мірою залежить створення ними максимально безпечних і комфортних умов на борту літака для пасажирів авіаліній, які здійснюють перевезення за різними міжнародними і місцевими напрямками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз досліджень і публікацій останніх років свідчить про те, що у педагогічній теорії і практиці зростає зацікавленість учених до проблеми формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності (Н. Арістова [1; 2; 3], Н. Будак [4], О. Кириченко [5], Н. Котенко [6], О. Полозенко [9], І. Радзівілова [10], Г. Савченко [11], Д. Швець [12]). Проте, ні у працях зазначених вище науковців, ні у працях інших учених проблема формування готовності майбутніх бортпроводників до професійної діяльності не отримала належної уваги.

Мета статті. Мета статті полягає у визначенні і теоретичному обґрунтуванні критеріїв і показників вияву рівнів сформованості готовності майбутніх бортпроводників до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Завдання якісної підготовки майбутніх бортпроводників в авіаційних навчальних центрах обумовлені новими вимогами до професійної діяльності сучасних авіаційних фахівців, які набувають особливо важливого значення у підвищенні безпеки польоту та організації ефективної роботи в екстремальних умовах. Результатом такої підготовки і має стати сформована у майбутніх бортпроводників готовність до професійної діяльності. У сучасних дослідженнях можна знайти декілька аспектів змістового трактування поняття «готовність майбутніх фахівців до професійної діяльності», а саме:

– інтегративна якість особистості, спрямована на адекватну реакцію щодо можливості ситуативного вирішення універсальних (різнопланових) завдань із допомогою активізації та застосування набутої у навчально-виховному процесі системи компетенцій, що означені за таких умов диференційно-варіативними видозмінами [8, с. 23];

– певний психофізичний стан, перебуваючи в якому фахівці здатні орієнтуватися й досягати успіху в професійній діяльності, здатні використовувати набуті знання, уміння та навички, необхідні для її успішного виконання, здатні бути активними, ініціативними, відповідальними, правильно організувати власні дії, приймати виважені рішення відповідно до певної ситуації та передбачати їх позитивні й негативні наслідки, а також мають високий рівень усвідомлення можливостей професійного розвитку і самовдосконалення [1, с. 23-24];

– гармонійне поєднання переконань, поглядів, мотивів, знань, умінь, навичок і досвіду, що сприяють успішному виконанню професійних завдань [6, с. 28];

– психофізичний стан фахівця, який володіє знаннями, вміннями, навичками, в якому він може негайно перейти до безпосереднього виконання своєї професійної діяльності [4];

– інтегроване особистісне утворення, представлене єдністю мотиваційного, змістового, процесуального та рефлексивного компонентів, що забезпечують конструктивну взаємодію особистості з професійним середовищем шляхом отримання особистісно-значущого й адекватного вимогам соціуму результату аналітичної діяльності [11, с. 8] тощо.

Ми, у свою чергу, вивчивши різні підходи до інтерпретації досліджуваного поняття, вважаємо, що готовність майбутніх бортпроводників до професійної діяльності слід розглядати як певний стан особистості, у якому вони усвідомлюють значення власних можливостей, здатні використовувати набуті знання, уміння та навички, необхідні для успішного виконання професійних обов'язків, здатні брати на себе відповідальність за життя пасажирів і інших членів екіпажу, правильно організувати власні дії в особливих і екстремальних умовах польоту та передбачати позитивні й негативні наслідки відповідно до прийнятих рішень [10].

Услід за багатьма ученими, ми вважаємо, що у процесі вивчення певної проблеми саме критерії і показники є необхідним інструментарієм, за допомогою яких можна довести сформульовані у дослідженні теоретичні припущення [2; 3; 6; 7; 9; 12]. Виявлені і теоретично обґрунтовані критерії і показники дають змогу отримувати якісну і кількісну характеристику феномена, якій ви-

вчається, а також корегувати освітній процес, зіставляючи проміжні результати з визначеним еталоном [7]. Варто зазначити, що незважаючи на наявність у психолого-педагогічній літературі значної кількості трактувань понять «критерій» і «показник», слушним, на нашу думку, видається тлумачення запропоноване О. Полозенко [9]. Дослідниця, яка присвятила свої праці проблемі формування психологічної готовності майбутнього фахівця аграрної галузі до професійної діяльності, дійшла висновку, згідно з яким критерій є «об'єктивною сутнісною ознакою психологічної готовності майбутнього фахівця аграрної галузі до професійної діяльності, за допомогою якої здійснюється оцінка її сформованості» [9, с. 74]. Під показником учена розуміє «результат психологічної підготовки студентів-аграрників, що відображає якісну сформованість і характеристику професійно значущих психологічних знань, умінь, навичок, особистісних якостей майбутнього фахівця аграрної галузі» [9, с. 74].

Ми, беручи до уваги точку зору О. Полозенко [9], під критерієм розглядаємо об'єктивну сутнісну ознаку готовності майбутніх бортпровідників до професійної діяльності, за допомогою якої здійснюється оцінювання ступеня її сформованості. Показник, у свою чергу, є структурним компонентом критерію, вияв наявного результату підготовки майбутніх бортпровідників, який відображає якісну характеристику їхньої готовності до професійної діяльності.

Так, О. Полозенко вважає, що сформованість готовності майбутніх фахівців аграрної сфери до професійної діяльності можна оцінити за наступними критеріями, зокрема, мотиваційною готовністю, ціннісною готовністю, рефлексивною готовністю, регулятивною готовністю, когнітивною готовністю і діяльнісною готовністю [9].

Іншу думку дотримує Г. Савченко, яка досліджує проблему формування готовності майбутніх фахівців банківської справи. До основних критеріїв оцінювання сформованості готовності майбутніх фахівців банківської справи до аналітичної діяльності вчена відносить ставлення майбутнього фахівця банківської справи до здійснення аналітичної діяльності, систему якостей знань про аналітичну діяльність засобами моделювання, прийоми аналітичної діяльності засобами моделювання, здатність до самооцінки, рефлексії та самоосвітньої діяльності [11].

На відміну від О. Полозенко і Г. Савченко, Н. Котенко виокремлює три критерії оцінювання сформованості готовності майбутніх техніків

галузі зв'язку до професійної діяльності, а саме: психологічну готовність, професійні знання і професійні вміння. Показниками першого критерію, на думку вченої, є поінформованість майбутніх техніків галузі зв'язку про особливості галузі та завдання, що постають перед її фахівцями, сформовану самооцінку, впевненість у власних силах, комунікативні здібності, а також здатність до самоосвіти; показниками другого – певна система знань, що потрібна майбутнім технікам галузі зв'язку для виконання професійних завдань різного рівня складності; показниками третього – сформовані уміння, що сприяють ефективному й успішному розв'язанню професійних завдань майбутніми техніками галузі зв'язку [6, с. 66].

О. Кириченко, який вивчає проблему удосконалення підготовки майбутніх інженерів на основі 3D-моделювання, розглядає чотири основні критерії сформованості їхньої готовності до професійної діяльності, зокрема, мотиваційний, інтеграційний, діяльнісний та творчий [5].

Беручи до уваги викладене вище, ми, услід за багатьма вченими, дотримуємо думки, згідно з якою для виявлення рівнів сформованості готовності майбутніх бортпровідників недостатньо визначити один критерій, необхідно визначити декілька, які охоплюватимуть усі істотні характеристики досліджуваного феномену (Н. Арістова [1; 2; 3], Н. Будаєк [4], О. Кириченко [5], Н. Котенко [6], О. Полозенко [9], І. Радзівілова [10], Г. Савченко [11], Д. Швець [12]). Такими критеріями, на наш погляд, є ціннісно-мотиваційний, когнітивно-змістовий, результативно-діяльнісний і аналітико-рефлексійний.

Висновки і пропозиції. Отже, аналіз й узагальнення наукових доробків українських і зарубіжних учених переконливо свідчить про те, що в педагогічній теорії не існує єдиної думки щодо визначення критеріїв і показників вияву рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності (С. Будаєк [4], О. Кириченко [5], Н. Котенко [6], О. Полозенко [9], І. Радзівілова [10], Г. Савченко [11], Д. Швець [12]). У більшості випадків до критеріїв оцінювання сформованості готовності майбутніх фахівців дослідники відносять мотиваційно-ціннісний, змістово-практичний, функціонально-рефлексивний, діяльнісний, когнітивний тощо. Ми, у свою чергу, вважаємо, що сформованість майбутніх бортпровідників до професійної діяльності можна оцінити за ціннісно-мотиваційним, когнітивно-змістовим, результативно-діяльнісним і аналітико-рефлексійним критеріями.

Список літератури:

1. Арістова Н.О. Зміст і сутність готовності майбутніх філологів до професійної діяльності [Електронний ресурс] / Н.О. Арістова // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – Вип. XXX. Серія: соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2018. – С. 15-29. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/324150056_ZMIST_I_SUTNIST_GOTOVNOSTI_MAJBUTNIH_FILOLOGIV_DO_PROFESIJOI_DIALNOSTI.
2. Арістова Н.О. Критерії і показники вияву рівнів сформованості професійної суб'єктності майбутніх філологів [Електронний ресурс] / Н.О. Арістова // Вісник Черкаського університету. – 2016. – № 16. – С. 7-11. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/323689858_KRITERII_I_POKAZNIKI_VIAVU_RIVNIV_SFORMOVANOSTI_PROFESIJOI_SUB'EKTNOSTI_MAJBUTNIH_FILOLOGIV.
3. Арістова Н.О. Формування критеріїв діагностики рівнів сформованості мотивації вивчення іноземної мови студентів вищих навчальних закладів освіти / Н.О. Арістова // Вища освіта України. – Київ, 2008. – Вип. 1. – С. 58-63.
4. Будаєк С.В. Формування готовності студентів до іншомовної діяльності з дошкільниками. Монографія зі спецпрактикумом у двох книгах // Сергій Валерійович Будаєк. – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 288 с.

5. Кириченко О. Критерії формування готовності до професійної діяльності на основі 3D-моделювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/Asus/Downloads/454-1250-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Asus/Downloads/454-1250-1-PB%20(1).pdf). – Назва з екрану (18.08.2018).
6. Котенко Н.О. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку в процесі навчальних практик : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Наталія Олексіївна Котенко. – Вінниця, 2013. – 277 с.
7. Кручек В.А. Критерії та показники сформованості культури педагогічної взаємодії / В.А. Кручек, О.В. Васюк // Вісник Черкаського університету : зб. наук. ст. – Вип. 203. Серія: Педагогічні науки. – Ч. 1. – Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2011. – С. 99-104.
8. Пелех Ю.В. Теоретико-методичні засади ціннісно-сміислової готовності майбутнього педагога до професійної діяльності: автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спеціальність 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Юрій Володимирович Пелех. – Київ, 2010. – 36 с.
9. Полозенко О.В. Критерії та показники психологічної готовності майбутніх фахівців аграрної галузі до професійної діяльності [Електронний ресурс] / О.В. Полозенко // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2012. – Вип. 35. – С. 72-79. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSH_2012_35_12. – Назва з екрану.
10. Радзівілова І.А. Компонентний склад готовності майбутніх бортпроводників до професійної діяльності / І.А. Радзівілова // Молодь і ринок. – Дрогобич, 2018. – № 4(159). – С. 145-149.
11. Савченко Г.О. Формування готовності майбутніх фахівців банківської справи до аналітичної діяльності засобами моделювання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ганна Олександрівна Савченко. – Харків, 2006. – 21 с.
12. Швець Д.В. Підготовка майбутніх офіцерів МВС України до охорони і забезпечення громадського порядку в процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Дмитро Володимирович Швець. – Київ, 2016. – 225 с.

Радзівілова І.А.

Национальный авиационный университет

КРИТЕРИИ СФОРМИРОВАННОСТИ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ БОРТПРОВОДНИКОВ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

В статье автор анализирует разные подходы к определению сущности понятий «критерий» и «показатель» в отечественной и зарубежной педагогической литературе. Рассмотрены критерии и показатели проявления уровней сформированности готовности будущих специалистов разных специальностей, теоретически обоснованных в работах отечественных и зарубежных ученых. Выявлены и теоретически обоснованы критерии и показатели сформированности уровней готовности будущих бортпроводников к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: готовность, готовность к профессиональной деятельности, будущие бортпроводники, критерии и показатели сформированности готовности будущих бортпроводников к профессиональной деятельности.

Radzivilova I.A.

National Aviation University

CRITERIA AND INDICATORS OF FORMEDNESS OF FUTURE FLIGHT ATTENDANTS' READINESS TO PROFESSIONAL ACTIVITY

Summary

In the article author analyzes different approaches for defining the concepts “criteria”, “indicators” and “future specialists readiness for professional activity” given in Ukrainian and foreign pedagogical literature. Criteria and indicators which display the levels of future specialists' readiness formedness and are theoretically substantiated in the works by Ukrainian and foreign scientists are discussed. Criteria and indicators of formedness of future flight attendants' readiness for professional activity are elicited and theoretically substantiated.

Keywords: readiness, readiness for professional activity, future flight attendants, criteria and indicators of formedness of future flight attendants' readiness to professional activity.